

I N G E Z O N D E N .

Mijnheer de Redacteur!

Beleefd verzoek ik U mij in de gelegenheid te willen stellen, om in uw *Tijdschrift* eenige opmerkingen te maken naar aanleiding van Dr. DELPRAT's beoordeeling mijner brochure: *Nogmaals de beri-beri-kwestie* (zie Boekaankonding, p. 226 *Weekblad van het Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* Deel II, 1888).

I. De schrijver is van meening, dat beoordeeling van Prof. PEKELHARING's onderzoekingen nog niet mogelijk is, omdat zij nog niet volledig bekend gemaakt zijn.

Reeds in de *Arnhemse Courant* van 12 December 1887 en ook op blz. 55 en 56 mijner bovengenoemde brochure heb ik zonneklaar bewezen, dat dit argument niet deugt. Van den Heer DELPRAT had ik zeker verwacht, dat hij, alvorens hetzelfde op nieuw aan te halen, zou getracht hebben mijn desbetreffend betoog te weerleggen.

II. Op blz. 36, 37 en 60 van mijn boekje heb ik krachtig geprotesteerd tegen hen, die mij, wat de op nieuw door mij opgerakelde rijstvergift-hypothese betreft, andere woorden in den mond legden, dan ooit door mij werden uitgesproken. Op blz. 60 schreef ik b. v.: „Voor het laatst herhaal ik: ik heb „gevraagd, of het *mogelijk* zou kunnen zijn, dat beri-beri veroorzaakt wordt „door een in de rijst onder sommige omstandigheden voorkomend vergift. Als „ik had geschreven: *vermoedelijk* is zulks het geval, dan was ik op weg ge- „weest eenzijdig te worden, en ik zou minder recht hebben om nog tegen „eenzijdigheid te waarschuwen”.

Die woorden zijn immers duidelijk genoeg en ... toch laat Dr. DELPRAT het nog weer voorkomen, alsof ik gezegd heb, *dat de beri-beri vermoedelijk op vergiftiging berust*.

III. „De meening van den Heer VAN DIEREN berust, wat de proefnemingen betreft, slechts op vooronderstellingen omtrent de wijze van proefneming en baseert, wat de rijsttheorie aangaat, niet op *feiten*”, zoo schrijft de recensent.

Mijn verbazing steeg ten top, toen ik over die woorden nadacht. Reeds vroeger had Z.W.E.Z.G. iets dergelijks beweerd. Toen luidde zijn uitspraak aldus: „VAN DIEREN's critiek berust op niet één feit, maar slechts op gissingen”. In mijn brochure begon ik op blz. 7 mijn antwoord aan Dr. DELPRAT met die bewering te weerleggen. Ik noemde de verschillende feiten op, waarvan ik bij het schrijven van mijn critiek was uitgegaan, en voegde er beschouwingen aan toe, die bewezen, dat ik recht had om van *feiten* te spreken. Ook op blz. 30 toonde ik nog weer, dat ik mij niet door gissingen had laten leiden. Thans herhaalt Dr. DELPRAT zijne beschuldiging in eenigszins gewijzigden vorm.

Maar dan toch zeker na eerst uw desbetreffende verdediging ontzenuwd te hebben? hoor ik uit iederen mond.

Geenszins! In een noot deelt hij iets mede, wat op een weerlegging lijken moet. Hij schrijft daar: „de Heer VAN DIEREN zegt, dat hij tal van *feiten* voor zijne meening bijbracht en geeft op p. 7 en vlgg. een opsomming dier feiten”.

Na drie van deze te hebben medegedeeld, vervolgt Dr. DELPRAT met te vertellen, dat het hem wel wat bedenkelijk voorkomt dergelijke beschouwingen als argumenten te laten dienst doen.

Als Dr. DELPRAT bedoelt: het door hem medegedeelde, dat wil zeggen *mijne conclusies, zonder de glasheldere beschouwingen, die ik er aan toevoegde*, dan heeft hij volkomen gelijk.

Als hij echter bedoelt — en de lezers van zijn stukje zouden 't allicht denken — dat het bedenkelijk is, om wat ik op pag. 7 en vlgg. schreef (*dus met de glasheldere beschouwingen er bij*) als argument te laten dienst doen, dan zal hij dat nog moeten verdedigen. Ik deelde conclusies mede, maar bleef de redenen, die ik had om ze te trekken niet schuldig. Dr. DELPRAT handele desgelijks! Wanneer hij veroordeelen wil, moet hij de redenen daarvoor opgeven.

Wat de proefnemingen betreft, zou mijn meening slechts op vooronderstellingen berusten, zegt Dr. DELPRAT.

Is het dan een vooronderstelling, dat Prof. PEKELHARING bij zijn proefdieren tijdens het leven, duidelijke verschijnselen van beri-beri of in 't geheel niet of in zeer geringe mate waarnam?

Is het een vooronderstelling, dat ook hetgeen bij deze na den dood geconstateerd werd geen recht geeft om te zeggen, dat het gelukte om bij dieren beri-beri op te wekken, of heb ik zulks bewezen uit hetgeen Prof. PEKELHARING ons zelf mededeelde omtrent die proeven?

Heeft de Hoogleraar niet zelf gezegd, dat een konijn na twee malen geïnfecteerd te zijn plotseling aan beri-beri (?) overleed en een hondje reeds na de eerste keer verschijnselen daarvan (?) vertoonde — terwijl hijzelf er toch op wees, dat bij den mensch zoowel als bij het dier gebleken is, dat de ziekte eerst door telkens weer herhaalde infectie wordt opgewekt?

Vernamen wij niet, dat één dier plotseling overleed en een ander negen dagen na het begin der proef, terwijl Prof. PEKELHARING toch meende het voorkomen van acute beri-beri te mogen betwijfelen?

Is het een vooronderstelling, dat op één proefdier meer wijzen van infectie mochten zijn toegepast, of heb ik zulks op pag. 30 1) wiskundig juist bewezen uit de door Prof. PEKELHARING zelf verstrekte gegevens?

Zoo vragende zou ik nog geruimen tijd kunnen doorgaan, maar deze bladzijden zijn niet bestemd om een afdruk te bevatten van een groot deel van mijn werkje. Daarbij is het voorafgaande voldoende om ook hem, die mijn brochure niet las, te overtuigen dat mijn critiek niet slechts op vooronderstellingen berust.

IV. Z. W. E. Z. G schrijft: „Dat beri-beri overeenkomst heeft met een ziekte, die door vergiftiging met ergotine ontstaat, kan toch geen reden zijn om met ernst te verkondigen, dat nu de beri-beri ook vermoedelijk 2) op vergiftiging berust. Cholera en acute arsenikvergiftiging kunnen zóózeer op elkaar gelijken, dat men ze klinisch niet altijd onderkennen kan; toch wordt de een door een bacil, de andere door een chemische zelfstandigheid teweeggebracht.”

Cholera en acute arsenikvergiftiging gelijken slechts op elkaar voor zoover het de verschijnselen betreft. Uit Dr. DELPRAT's woorden zou men allicht kun-

1) Waarom negeert Dr. DELPRAT toch, wat ik daar kort en zakelijk uiteen zette?

2) Wat deze zinsnede betreft, zie boven onder II.

nen afleiden, dat ik de overeenkomst tusschen kriebelziekte en beri-beri enkel grondde op de overeenkomst tusschen beider *symptomen*. Niets is minder waar! In mijn eerste brochure wees ik vóór alles op de overeenkomst *in de wijze van optreden en verbreiding*, ook op de omstandigheid, dat de eerste gebonden is aan voeding met brood, de andere aan voeding met rijst enz. In mijn tweede (thans door Dr. DELPRAT besproken) brochure 1) herhaalde ik zulks, of ik verwees er naar.

Uit hetgeen hij omtrent cholera en acute arsenikvergiftiging heeft gezegd, concludeert Dr. DELPRAT: „Zoolang de Heer VAN DIEBEN het zwaartepunt blijft zoeken in het aantoonen van een overeenkomst tusschen beri-beri en kriebelziekte, is hij op den verkeerden weg om het vraagstuk naar de aetiologie der beri-beri op te lossen”.

Voor iedereen zal het wel duidelijk zijn, dat die conclusie niet deugt. Zij gaat toch uit van de valsche vooronderstelling, dat het even dwaas is om beri-beri en kriebelziekte met elkaar te vergelijken als om een vergelijking te maken tusschen cholera en acute arsenikvergiftiging. Wie op grond van de overeenkomst tusschen de *symptomen* van cholera en acute arsenikvergiftiging, zou willen concludeeren tot overeenkomstige oorzaken voor beide, zou blijk geven van weinig nadenken. Op grond van de door mij duidelijk uiteengezette overeenkomst tusschen beri-beri en kriebelziekte, stelde ik de vraag: „kan het mogelijk zijn, dat beri-beri veroorzaakt wordt door een in de rijst onder sommige omstandigheden bevat vergift?” Die vraag is beter doordacht, dan dat Dr. DELPRAT, om ze ontkennend te beantwoorden, slechts zou hoeven te verwijzen naar het verschil, dat bestaat tusschen de oorzaken van cholera en acute arsenikvergiftiging. Vroeger heeft Z.W.E.ZG. ook reeds getracht haar een weinig bespottelijk te maken. Hij zeide toen, dat ik even weinig recht had om de oorzaak der beri-beri *in de rijst* te zoeken als *in het drinkwater*. Op pag. 28 en 29 mijner brochure heb ik den Heer DELPRAT verzocht, of hij, daar het hem toch zoo gemakkelijk scheen te vallen om mijn vraag ontkennend te beantwoorden, niet even wilde aantoonen, dat ik zoo groot ongelijk heb, als ik haar stel. Ik beloofde hem, om — zoo hem dit gelukte — direct te zeggen, dat mijn vooronderstelling niet deugde. Waarom wordt dan toch niet aan mijn beleefd verzoek voldaan?

V. In mijn brochure zeide ik op pag. 24, dat ik op de eerste bladzijde met gulden letters zou hebben laten drukken: „ik heb het gevonden”, wanneer ik had kunnen bewijzen, dat in de kazernes enz., waar beri-beri werd waargenomen, werkelijk vergiftigde rijst genuttigd was.

Naar aanleiding daarvan zegt de Heer DELPRAT: „Dit *het* schijnt te moeten beduiden: de oorzaak der beri-beri. Werkelijk de Heer VAN DIJEREN is te spoedig tevreden!”

Dit *het* moet beduiden datgene, wat ik nog altijd de moeite waard vind, om te zoeken: een middel om de beri-beri te bestrijden.

De Heer DELPRAT zal toch moeten erkennen, dat zoo met zekerheid bekend was, dat het eten van vergiftigde rijst beri-beri tengevolge had, tegelijkertijd

1) Ik betwijfel het, of ik zoo onduidelijk heb geschreven, dat dat alles over het hoofd kon gezien worden.

een heel eenvoudig middel aan de hand was te doen om de ziekte te voorkomen. Ik weet zeer goed, dat dan nog zou overblijven om te zoeken naar den aard van 't vergift, de wijze van 't ontstaan enz., maar al kon ik het gift niet nader definiëren, al kon ik de herkomst nog niet gissen, toch zou ik weten, wat ik zocht: een middel om de ziekte te voorkomen, en dat is en blijft toch hoofdzaak. Dan zou ik meenen reden te hebben om mij gelukkig en tevreden te gevoelen. En voor 't geval, dat ik een bacterie ontdekte als oorzaak van de ziekte, zou ik dan ook gelukkig en tevreden zijn?

Wist ik, dat die gelatine deed vervloeien of niet; 't weligst tierde op agar-agar of aardappel bij hogere of lagere temperatuur; daarbij sporen vormde of niet vormde; vernietigd werd in een reageerglas door deze of die stof in een of andere procentverhouding, dan zou ik toch ook weten, dat ik met al die tegenwoordig zoo hoog geschatte geleerdheid toegerust, nog niet het middel tot bestrijding zou hebben gevonden en ik zou *niet* gelukkig en tevreden zijn.

VI. Ik heb nog geen recht om te vreden te zijn; toch ben ik reeds blijmoedig gestemd en daarvoor is reden:

In October 1887 begon ik met mijn vier stellingen te verkondigen:

- a. Prof. PEKELHARING ging eenzijdig te werk, toen hij de oorzaak der beri-beri slechts in een bacterie meende te moeten zoeken;
- b. zijn proeven en onderzoekingen houden geen steek;
- c. de verwachtingen, die hij koestert van de door hem aangegeven middelen, zijn niet gerechtvaardigd;
- d. ik acht het nog mogelijk, dat rijst onder sommige omstandigheden een beri-beri-veroorzakend vergift bevat.

Op grond van de eerste drie meende ik het recht te hebben om luid te mogen roepen: „Een tweede onderzoek moet geschieden”.

Thans zal gebeuren, wat ik vroeg. De regeering, niet meer denkende, dat men genoeg heeft gedaan door Prof. PEKELHARING naar Indië te zenden, heeft een tweede onderzoek opgedragen aan een veelledige commissie.

Mijn vierde stelling had ten doel om wederom de aandacht te vestigen op het verband, dat herhaaldelijk geconstateerd werd tusschen een voeding hoofdzakelijk met rijst en het ontstaan van beri-beri. Door tal van onderzoekers is op dit verband gewezen; o. a. werd het krachtig betoogd door den heer Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Zeemacht, Dr. v. LEENT (lid van de benoemde commissie). Men heeft herhaaldelijk getracht om uit te maken waardoor een zoodanige voeding schadelijk kan werken; maar daarmee is men niet zeer gelukkig geweest. Was er iemand, die eene verklaring meende gevonden te hebben, dan toonde een ander aan, dat zij niet deugde. Toen — ja 't klinkt bijna ongeloofelijk — werd er door de mannen van de wetenschap gezegd, *dat ten onrechte in het voedsel de oorzaak werd gezocht*.

't Geval herinnert mij aan het volgende: In Abera werd eens eene moeder beschuldigd, haar kindje vermoord te hebben — met een touwtje: zoo stond in de aanklacht. De gerechtelijk-geneeskundigen toonden aan, dat het niet met *een touwtje* kon geschied zijn. Toen verviel de aanklacht en de moeder werd op vrije voeten gesteld.

In mijne geschriftjes heb ik getracht, om aan te toonen, dat het nog niet

onmogelijk mag geacht worden, dat rijst onder sommige omstandigheden een beri-beri-veroorzakend vergift zou kunnen bevatten. Ik geloof, dat de nieuwe Beri-Beri-Commissie niet anders zal kunnen, dan constateeren, dat er verband is tusschen rijstvoeding en beri-beri. Ik vlei mij met de gedachte, dat zij, wanneer de leden het daarover eens zullen zijn geworden, wel rekening zal houden met de door mij opgerakelde rijstvergift-hypothese, die dan uitgesloten of tot waarheid verheven zal worden. In het eerste geval hoop ik, dat men zich zal blijven herinneren, de geschiedenis van de moeder, het kindje en het touwtje. In het tweede geval zal ik juichend uitroepen: „het is gevonden”, op gevaar af van uit de pen des Heeren DELPRAT te moeten vernemen, dat ik te spoedig tevreden ben.

U beleefd dank zeggend voor de plaatsruimte, hoogachtend,

Uw WelEd. Z. G.'s dw. dr.,

Willemstad, 10 September 1888.

E. VAN DIEBEN,

Off. v. Gez. der 2de kl.

(Een advocaat te Abera was met de uitspraak der deskundigen niet tevreden, niettegenstaande een voortgezet onderzoek bewezen had, dat de moeder onschuldig beticht was en dat het kindje aan eene besmettelijke ziekte overleden was. Wel *vermoedde* hij niet, dat de moeder schuldig was, hij *protesteerde* zelfs *krachtig* tegen hen, die dit uit zijn optreden meenden te moeten afleiden, maar . . . een nicht van die moeder had eens een kind vergeven, en dit zoowel als het eerste was onder hevige benauwdheid bezweken! In talrijke geschriftjes zette deze rechtsgeleerde nu uiteen, dat het nog niet *onmogelijk* geacht mocht worden, dat die moeder *onder sommige omstandigheden* toch wel eens doodelijk vergift aan haar kind zou hebben *kunnen* toedienen.

Hiertegen heeft niemand durven opkomen.

DELPRAT).

BOEK AANKONDIGING.

Stereognosis, Acad. Proefschrift door J. K. A. WERTHEIM SALOMONSON. Leiden, 1888.

„Het vermogen om de gedaante der voorwerpen te herkennen, zonder de hulp van andere zintuigen, dan die welke onder den collectief-naam „gevoel” begrepen zijn, noemt men Stereognosis”.

Dit vermogen berust op het combineeren van talrijke verschillende gevoels-qualiteiten, die in verschillende intensiteit gecombineerd, en elkaar tot zekere hoogte kunnende vervangen, ons een idee geven omtrent de gedaante van een lichaam. Omdat de stereognosis zulk een gecompliceerd geheel is, heeft het afwezig zijn daarvan, de astereognosis, geen pathognomische beteekenis.

Men kan zich niet ontveinzen, dat schrijver bij de ontleding der verschillende gevoels-qualiteiten op zeer hypothetische gegevens stuit. Trouwens dit ligt in den aard van het onderwerp. Voor mij b. v. is het nog zoo zeker niet uitgemaakt, dat er een afzonderlijk spier- en gewrichtsgevoel bestaat, dat tast- en drukgevoel